

A tömörség és egyszerűség dicsérete¹

Irodalmi gyöngyszem. Igen, mélyebb elemzés után nem lehet más állítást megkockázatni az alábbi tömör szerkezetű maradandó alkotásról:

"Boci boci tarka
Se füle se farka,
Oda megyünk lakni,
Ahol tejet kapni."

A vers szerkezetileg egyértelműen két részre tagolható. Az első egységet az első és a második sor alkotja, a másodikat a harmadik és a negyedik sor.

Ez már a rímképletből is világosan kiderül: A A B B.

A verset az teszi igazán nagy műve, hogy egyszerre tartalmaz személyes és általános igazságokat. Ezt már a felütésnél érezhetjük, a költő kétszer szólítja meg a bocit, és ezzel tudatja velünk, hogy valójában nem egy, hanem két bociról van szó. *Az egyik boci természetesen a költő, akinek szerelmi bánata van.*

Feltűnő, hogy az első szerkezeti egységben egyáltalán nem találhatók meg az igék, már ez is a leülepedettség, elhagyatottság érzetét kelti bennünk. De ezt csak fokozzák a két sorban halmozottan előforduló oppozíciók.

A két sor már önmagában is oppozíciót alkot (van egy boci, aki tarka, de nincsen se füle se farka), a „füle” szó magashangrendűsége is éles ellentétben áll a „farka” szó mély hangrendűségével, a „tarka” szó pedig önmagában alkotja a legerősebb oppozíciót, hiszen egyszerre fehér és fekete.

[Kincses Gyula]:

A vers igazi drámaiságát azonban az első két sor belső, tartalmi egymásnakfeszülése adja. A boci, boci (amelyik ráadásul bájosan tarka) a kedves sutaság, a gyermekállatok szimbolikus ártatlanságát és kedvességet, melegséget, az otthont, az ártatlanságot jelzi, ugyanakkor a sefüle - sefarka nemcsak a sutaságot, befejezetlenséget jelenti, de a drámai végkifejletet, a brutális megcsonkítottságot is. De mindezt csak ambivalensen, a maga totális pontencialitásában.

---

¹ Ismeretlen, ámde zseniális szerző műve, Kincses Gyula kiegészítéseivel

Ennyi ellentét nem lehet véletlen, és nem is utalhat másra, mint a szerelem természetének kettősségére, ami Catullus óta minden jelentős szerelmes vers sajátja. Egy embert látunk magunk előtt, aki bár „tarka”, vagyis a költőiség minden szépségével, rútságával, örömeivel, bánatával fel van ruházva, mégis hiányérzete van. Ez a hiányérzet minden beteljesületlen szerelem sajátja, a kedvese nélkül a költő sem érzi teljes embernek magát, és ezt vetíti elénk nagyon tálalóan egy fületlen és farkatlan boci képében.

[Kincses Gyula]

A két sor a maga tökéletes szerkezetben és egyszerűségében jól jelzi a szerelem igazi arcát, az ambivalenciát. Hiszen a szerelem egyrészt az ősi tisztaság, az éteri szerelem utáni vágy (lásd a gyermektehen egyszerű, de közérthetően tarka szimbólumát), másrészt maga a súlyos, véres drámaiság, – egy másik hasonlóan nagy költőt idézve: "a szerelem sötét verem" –, melyet a megcsonkított, vérbefagyott, de ettől meg kiszolgáltatottabb és lemeztelenített állat drasztikusan szimbolizál. Itt rá kell mutatnunk arra, hogy a boci valójában bárány (még hozzá áldozati!), de a költő nem kívánt elcsépelet képekkel élni. (Vagy nem áldozzuk-e fel fülünket és főleg farkunkat naponta a szerelem oltárán???)

A szerelem eme kettősségének ábrázolására egyébként nem példanélküli az állatszimbólum alkalmazása a magyar irodalomtörténetben. Egy századeleji viszonylag ismert magyar költő (A. E.) már élt ezzel az eszközzel a „Héjanász az avaron” című versében, de természetesen A. E. a kor divatja és korlátai miatt még dagályos, túlsúfolt képzavarral kísérhette meg mindezt, és nem juthatott el a letisztult absztrakció eme nemesen egyszerű, és éppen ezért igen hatásos formájáig.

A második szerkezeti egységben csak fokozódik a magányosság és az üresség érzete. Itt jelenik meg a versben szereplő egyetlen ige, ez viszont annál kérlelhetetlenebbül, visszavonhatatlanabban: „megyünk”.

Az egész verset átszövő kettősség itt is megtalálható. Hiszen szó van egyszer a költő érzéseiről, amik egytől egyig elhagyják akoltót, aki már képtelen arra, hogy eltartsa őket, és elköltöznek valaki másba, aki meg képes táplálni őket, vagy „ahol tejet kapni”, és szó van az egész társadalomról, akiket eddig verseinek tejével itatott a költő, és akik szinten mind elpártoltak tőle, mivel szerelmi bánatában képtelen költeményeivel éltetni őket.

[Kincses Gyula]

A vers nemzeti karakterét igen találóan kifejező érzése az elvágódás. (Oda megyünk lakni, ahol...) A kérdés persze mindannyiunk számára az, hogy hol van, és mi ez az „ígéret földje”, ez a tárgyaltalan elvágódás, ami mindannyiunk

sajátja. De gondolkodjunk el azon, hogy mit is jelent ez az „ahol tejet kapni” kitétel.

A tej csak első és felületes megközelítésben a megélhetés. A tej ugyanakkor az anyatejet is szimbolizálja, tehát oda vágyik a költő, ahol nemcsak megélhetés, de az ÉLET van. Így az élni és megélni - ami a maga teljességében az elvágódás -, az anyatejen át az anyaméh felé húz, amelynek bejárata egyébként ismét a vers szerelmi attitűdjére és szimbólum-rendszerére utal vissza.

A mű ugyanakkor a modern kor korszerű polgári értékrendjét (a szociális piaccgazdaság) is közvetíti: a lakás (az otthon fizikai színtere), a tartalmában is emberi módon megélt élet (család, kultúra, identitás, értékrend), és a megélhetés (fizikai létbiztonság) egységét. Itt a költőből a formaművész, az esztétikai virtuóz és a téren és időn kívüli értékek avatott közvetítője mellett visszafogottan (ámde egyértelműen) megcsillan a korszerű filozófus és társadalompolitikus arca is. Így Ő nemcsak a lélek, de a Világ mérnöke is!

De ne szaladjunk el felületesen eme gondolatok mellett. Mert hova is vezet ez a belső elvágódás? A kulcs ismét a tej, az anyatej. Az üzenet másik szintje sokkal mélyebb. Mert a tej – az első táplálékunk -, a legbelsőbb szintekhez, az anyaméhhez vezet vissza, ami (félretéve a szerelmi szálát) már csak egyetlen irányba folytatható: saját magunkba. És ez a mű alapüzenete.

A nemzeti karakterként jelzett elvágódás nem földrajzi értelemben értendő, a Költő nem hazátlan bitang, és nem neoliberális kozmopolita, de nemis kirekesztő nacio-soviniszta, hanem egyszerűen „csak” EMBER. Itt mondja ki a napnál is világosabban, két leegyszerűsített sorba sűrítve: önmagunkban kell otthon lennünk, ez az emberi lét, boldogság igazi alapja, nincs más esélyünk, bárhova futnánk, menekülnénk.² is.

A másik, az általános érvényű boci maga az élet.

Itt az első szerkezeti egység (Boci boci tarka / Se füle se farka) azt jelenti: az élet sokszínű, de nincs semmi értelme. Felmerülhet a kérdés, vajon miért maradt el a „de” kötőszó. Persze tisztában vagyunk azzal, hogy a költői nyelv állandóan tömörségre törekszik, de ebben az esetben másról is szó van. Nem teljesen egyértelmű ugyanis a „de” szó használata. Felfoghatjuk úgy is, hogy itt éppen arról van szó: az élet sokszínű MERT nincsen semmi értelme. Hiszen ahogy valami értelmet, célt kapna, máris sokkal

---

² V.ö.: „Itt élned, halnod kell”

egysíkúbb lenne, sok mindennek lecsökkenne a szerepe, esetleg teljesen értelmet vesztené, megsemmisülne. Ez egy újabb kettősség, amit a költő nem old fel, mindenki kedve szerint értelmezheti, de mindenesetre feltár egy olyan lehetőséget, hogy az élet értelme esetleg éppen az élet értelmetlenségében rejlik. A második szerkezeti egység egyértelműen a fentiekben már említett 'megyünk' ige köré csoportosul. Ez a rész (Oda megyünk lakni / ahol tejet kapni) természetesen a halálra vonatkozik³. Rendkívüli jelentősége van itt a többes szám első személynek, vagyis mi mindannyian 'megyünk', mi mindannyian meghalunk. Pontosan ez az, ami örökérvényűvé teszi a verset, hiszen a halál kérdése mindig foglalkoztatta az embereket, és ameddig lesznek emberek, mindig is foglalkoztatni fogja őket.

A vers tehát örök problémát feszeget, és végül is arra jut, a halál az életnél egy nyugodtabb világot biztosít majd, „ahol tejet kapni”, tehát ahol nem kell megfejni az élet tehenét ahhoz, hogy boldogok lehessünk.

Itt tehát közvetve mégiscsak kiderül, mit tart a költő az élet igazi céljának: hogy fáradozva, olykor áldozatokat hozva végül is boldogok legyünk. Ez a vers mondanivalója, örök tanulsága, ami ebbe a játékos formába öntve olyan meggyőzően szakad ki a versből, hogy méltán sorolhatnánk ezt a költeményt a legmaradandóbb művészi alkotások közé.

Olvassuk el a verset még egyszer:

"Boci boci tarka,
Se füle se farka,
Oda megyünk lakni,
Ahol tejet kapni."

Ugye milyen másként szól most a vers, hogy a mélyére hatoltunk?

---

³ Lásd még: tej – mező - örök vadászmező